



Briselē, 2024. gada 8. novembrī
(OR. en)

15031/24

JEUN 270
SOC 793
EMPL 543
AGRI 768
SUSTDEV 118
EDUC 403

PIEZĪME

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsekretariāts
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
Temats:	Mainīgās demogrāfiskās tendences, kas ietekmē lauku jauniešu iespējas – <i>Politikas debates</i>

Pielikumā pievienots prezidentvalsts sagatavots dokuments, kas paredzēts kā pamats politikas debatēm, kuras plānotas Izglītības, jaunatnes, kultūras un sporta padomes sanāksmē 2024. gada 25. un 26. novembrī.

Mainīgās demogrāfiskās tendences, kas ietekmē lauku jauniešu iespējas

Politikas debates

Demogrāfiskās tendences Eiropas Savienībā arvien vairāk nosaka iedzīvotāju novecošana, un daudzās dalībvalstīs samazinās iedzīvotāju skaits, kā rezultātā šajās teritorijās palielinās darbaspēka trūkums. Šīs izmaiņas būtiski ietekmē mūsu sabiedrību – gan pašreizējās, gan nākamās paaudzes –, atstājot iespaidu uz ES konkurētspēju, noturību un vispārējo labklājību. Demogrāfiskās pārmaiņas būtiski ietekmē arī teritoriālo, ekonomisko un sociālo kohēziju, tostarp paaudžu sadarbību, un dažas dalībvalstis un reģioni ar šiem izaicinājumiem saskaras vairāk nekā citi.

Šīs pamatīgās demogrāfiskās pārmaiņas arvien vairāk ietekmē lauku reģionus visā ES. Lai gan iedzīvotāju skaita samazināšanās nav raksturīga tikai lauku apvidiem, šīs demogrāfiskās pārmaiņas nesamērīgi ietekmē šādus reģionus un jo īpaši jauniešus. Vidēji lauku apvidos ir ievērojami vairāk vecāka gadagājuma iedzīvotāju nekā pilsētās, un ir lielāka iespējamība, ka šajos apvidos iedzīvotāju skaits samazināsies. Salīdzinājumā ar pilsētu iedzīvotājiem ir gandrīz divreiz lielāka iespējamība, ka lauku iedzīvotāji dzīvo teritorijā, kurā samazinās augsti kvalificētu un gados jaunu darba ņēmēju skaits ¹. Turklāt reģioni, kuri saskaras ar iedzīvotāju novecošanu, kuros ir zems izglītības līmenis un kurus pamet ievērojami daudz jauniešu, var nonākt “talantu izaugsmes strupceļā”, kas apdraud to spēju veidot ilgtspējīgu ekonomiku ². Tāpēc tādas atbalstošas vides veidošana, kas mudina jauniešus palikt lauku apvidos, ir būtiska šo reģionu saglabāšanai un attīstībai.

¹ Komisijas dienestu darba dokuments, *pavaddokuments*, Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Ilgttermiņa redzējums par ES lauku apvidiem: kāds ceļš ejams, lai līdz 2040. gadam lauku apvidi kļūtu spēcīgāki, savienoti, izturētspējīgi un pārtikuši” – SWD(2021) 166 final.

² Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Talantu izmantošana Eiropas reģionos”, COM (2023) 32 final.

Jaunieši ir ne tikai mūsu sabiedrības tagadne un nākotne, bet arī neaizstājami progresu katalizatori. Viņi nāk ar inovatīvām idejām, jaunām perspektīvām un dinamiku, kas ir būtiskas mūsdienu pasaules sarežģīto problēmu risināšanai. Jauniešu klātbūtne, jaunrades spējas un vitalitāte var radīt jaunas iespējas, plaukstošu vietējo vidi un palīdzēt panākt labāku sniegumu šajos reģionos. Tomēr daudzi lauku un attāli reģioni Eiropas Savienībā saskaras ar specifiskām demogrāfiskām problēmām, kas mazina jauniešu ietekmi un izaugsmi vietējā vidē.

Darbspējīgā vecuma iedzīvotāju skaita samazināšanās lauku un mazāk attīstītos apvidos kavē izaugsmi un tieši ietekmē Eiropas konkurētspēju, apdraudot ES ekonomisko, teritoriālo un sociālo kohēziju. Samazinoties darbaspēkam, lauku reģioniem ir arvien grūtāk piesaistīt investīcijas un noturēt ekonomikas izaugsmi. Tā kā jaunieši dodas prom no lauku apvidiem, šiem reģioniem vairs nav nepieciešamā cilvēkkapitāla un talantu, lai veicinātu inovāciju un attīstību, un tas vēl vairāk saasina jau esošās problēmas. Eiropas Komisijas paziņojumā "Talantu izmantošana Eiropas reģionos" ir sniegtas stratēģiskas norādes, kuru mērķis ir pavērst šo tendenci pretējā virzienā, pārveidojot šos reģionus par dinamisku, talantos balstītu ekonomiku. Šo centienu pamatā ir integrēta pieeja, kas vērsta uz nodarbinātības iespēju dažādošanu, talantu attīstību, kvalitatīvas izglītības un apmācības uzlabošanu un to, lai lauku apvidi kļūtu pievilcīgāki dzīvošanai, mācībām un strādāšanai. Šīs stratēģijas, ko atbalsta kohēzijas politika un ES fondi, ir būtiskas ilgtspējīgas lauku reģionu attīstības nodrošināšanai un Eiropas ekonomikas konkurētspējas saglabāšanai.

Ir svarīgi paturēt prātā, ka demogrāfiskās pārmaiņas lauku apvidos ne tikai ietekmē ekonomiku, bet arī atstāj pamatīgu iespaidu uz šo kopienu sociālo struktūru. Jaunieši šajos reģionos var saskarties ar lielāku sociālās atstumtības un izolētības risku un ierobežotu piekļuvi kvalitatīvai izglītībai, apmācībai un nodarbinātības iespējām, piekļuvi sociālajiem un veselības aprūpes pakalpojumiem, kā arī zemei, un, visticamāk, viņi būs nepietiekami pārstāvēti lēmumu pieņemšanā. Šie jautājumi – apvienojumā ar dažu lauku apvidu ģeogrāfisko izolētību – var saasināt sociālo un ekonomisko atstumtību un vājināt kopienas spēju ilgtermiņā sevi uzturēt. Tomēr kopienām, vienlīdzīgai piekļuvei kvalitatīvai izglītībai un vietējām iespējām augstākajā izglītībā arī var būt izšķiroša nozīme jauniešu noturēšanā un demogrāfisko pārmaiņu, piemēram, intelektuālā darbaspēka aizplūšanas, mazināšanā. Spēcīgas kopienas saites, sociālā iekļaušana, vietējais atbalsts attiecībā uz mājokļiem un jēgpilnas līdzdalības iespējas var palīdzēt saglabāt lauku jauniešu iesaisti un ieguldījumus viņu vietējos reģionos ³. Šo problēmu risināšanā būtiska nozīme ir taisnīguma un sadarbības stiprināšanai starp paaudzēm. Veicinot sadarbību un sapratni starp jaunākām un vecākām paaudzēm, var veidot spēcīgāku un noturīgāku sabiedrību. ES jaunatnes stratēģijā 2019.–2027. gadam un tās Eiropas Jaunatnes mērķos Nr. 3 un Nr. 6 ir uzsvērts, cik svarīgi ir stiprināt iekļaujošas sabiedrības un radīt lauku apvidus, kuros jaunieši var īstenot visu savu potenciālu un sekmīgi darboties vietējā vidē ⁴. Pilnvērtīgu iespēju nodrošināšana lauku jauniešiem ir ne tikai būtiska, lai viņi gūtu individuālus panākumus, bet arī svarīga, lai apturētu demogrāfisko lejupslīdi un atdzīvinātu lauku apvidus. Ieguldot viņu potenciālā, mēs varam radīt dinamiskākas, inovatīvākas un ilgtspējīgākas kopienas, kas ir labāk sagatavotas nākotnes problēmu risināšanai.

³ Bárta, O., & Moxon, D. (2024). *EUYD10* ES jaunatnes konference Budapeštā, Ungārijā. Konferences galaziņojums. *Zenodo*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13836827>

⁴ Eiropas Savienības Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju rezolūcija par regulējumu Eiropas sadarbībai jaunatnes jomā: Eiropas Savienības jaunatnes stratēģija 2019.–2027. gadam (2018/C 456/01).

Komisijas paziņojumā “Demogrāfiskās pārmaiņas Eiropā: rīkkopa rīcībai”⁵ ir paredzēts politikas instrumentu kopums, kas pieejams dalībvalstīm, lai pārvaldītu demogrāfiskās pārmaiņas un to ietekmi uz ES sabiedrību un ekonomiku, tostarp tās globālo konkurētspēju, un viens no četriem pīlāriem ir vērsts uz jauniešiem. Tādēļ publiskā politika un atbalsts attiecīgajā līmenī būtu jāpielāgo, lai atbalstītu jaunākās paaudzes un nodrošinātu tām pilnvērtīgas iespējas sekmīgi darboties un attīstīt savas prasmes un vieglāk piekļūt darba tirgum un cenas ziņā pieejamiem mājokļiem.

Ņemot to vērā, ministri tiek aicināti pārdomāt minēto, pamatojoties uz šādiem orientējošiem jautājumiem. Lūgums runātājiem uzstāties iekļauties trīs minūtēs.

Apspriežamie jautājumi:

- Kā efektīvi reaģēt uz demogrāfiskajām tendencēm, kas visvairāk ietekmē jauniešus, kuri dzīvo lauku un attālos apvidos?
- Kā jauniešiem, kas dzīvo lauku un attālos apvidos, jo īpaši tiem, kuriem ir mazāk iespēju, nodrošināt pilnvērtīgas iespējas izmantot savu neizmantoto potenciālu sekmīgai attīstībai vietējā vidē?
- Kā apmainīties ar paraugpraksi vietējā, reģionālā, valsts un ES līmenī un kā šo paraugpraksi īstenot dalībvalstīs, lai mazinātu reģionālu nevienlīdzību, iedzīvotāju skaita samazināšanos un novērstu to, ka jaunieši minētos apvidus pamet?

⁵ EUR-Lex - 52023DC0577 - LV - EUR-Lex (europa.eu).